

KOTOPERÄISET KIELET MONIKIELISESSÄ SUOMESSA – MILLAINEN ON KARJALAN KIELEN ASEMA?

Suomi on aina ollut monikielinen maa, ja osa Suomen kotoperäisistä kielistä mainitaan jo perustuslaissa. Karjalan kieli sieltä kuitenkin puuttuu, eikä karjala näy muissakaan laeissa. Miten nämä erot vaikuttavat kielten kehittämiseen ja säilyttämiseen? Mitä karjalan kielen edistäjät tavoittelevat, ja miten karjalan asemaa pyritään parantamaan?

Monikielisyys on niin tavallista, että kenties juuri siksi sillä ei ole yhtä, vakiintunutta määritelmää. Yleensä monikieliseksi katsotaan ihminen, joka puhuu useampaa kuin yhtä kieltä enemmän kuin ulkoa opittujen fraasien verran. Varsinkin yksikieliset puhujat saattavat kuitenkin yhdistää monikielisyteen sellaisen odotuksen, että molempia tai kaikkia kieliä tulisi osata ”yhtä hyvin” tai ”täydellisesti”. Useimmat tutkijoiden käyttämät määritelmät eivät ota kantaa osaamisen tasoon, koska eri kieliä tyypillisesti käytetään eri tehtäviin, jolloin niiden osaamisen tarve vaihtelee.

Suuri osa suomalaisistakin vähintään näkee ja kuulee kahta tai kolmea kieltä säännöllisesti. Suomessa monikielisuuden ilmenemisympäristöjä ovat esimerkiksi vanhat kieli-vähemmistöt, maahanmuuton synnyttämät uudet kieliyhteisöt sekä opiskelun ja työn

tuottama monikielisyys. Näistä viimeistä arvostetaan ainakin siinä mielessä, että opiskelun ja työn kannalta sujuvaa englannin kielen taitoa pidetään jo itsestään selvänä tarpeena.

Englanti on useimmille toki ”vieras kieli”, mutta sen rooli keskivertosuomalaisen elämässä on muuttunut valtavasti vaikkapa viidenkymmenen vuoden takaisesta. Englannin vahvistuva asema herättää perusteltua huolta (Suomen kielen lautakunta 26.10.2018), mutta voidaan kuitenkin ajatella, että juuri englannin ja suomen yhdistelmä tekee suurille joukoille selväksi, millaista ainakin yhdenlainen monikielisyys on.

Maahanmuuttoon liittyvä monikielisyys tulee monille tutuksi suurten kaupunkien kouluissa ja päiväkodeissa. Kasvava osa oppilaista kommunikoi niissä päivittäin vaikkapa arabiaksi tai venäjäksi ja suomeksi (katso esimerkiksi Kalliokoski ym. 2021). Suomen kotoperäiset vähemmistökielet eivät ole

yhtä näkyviä pienten puhujamäärien ja maantieteellisen hajanaisuuden takia, mutta monikielisyyden huomioiminen ja esiintuominen hyödyttää niidenkin puhujia.

SUOMEN KOTOPERÄISET KIELET

Kotoperäisillä kielillä tarkoitetaan kieliä, joita on puhuttu Suomen alueella ennen nykyisten rajojen muodostumista. Tämän määritelmän mukaisesti Suomen kotoperäisiksi kieliksi luetaan suomen ja ruotsin lisäksi pohjoissaame, inarinsaame, koltansaame, suomalainen ja suomenruotsalainen viittomakieli, romanikieli, karjala, tataari sekä jiddiś. Toisaalta venäjän kielikin täyttää ehdon, vaikka suuri osa sen puhujista onkin myöhemmän maahanmuuton tuomia.

Pohjoissaamalla on Suomessa noin 2 000 puhujaa, inarinsaamalla noin 300–400 puhujaa ja koltansaamalla noin 300 puhujaa. Suomalaista viittomakieltä äidinkielenään käyttäviä on noin 5 000 ja suomenruotsalaista viittomakieltä käyttäviä noin 100. Romanikielellä on noin 6 000 puhujaa, karjalalla 11 000, tataarilla alle 1 000 ja jiddiśillä ehkä 100–200 puhujaa (Daher, Hannikainen, Heikinheimo-Pérez 2016, 92; Sarhimaa 2017). Määrät ovat arvioita, mutta ne kertovat kuitenkin, että kyse on puhuja- tai käyttäjämäärältään varsin pienistä kielistä.

Kotoperäisten kielten aseman kannalta keskeinen perustuslain kohta kuuluu näin:

”Saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamelaisten oikeudesta käyttää saamen kieltä viranomaisessa säädetään lailla. Viittomakieltä käyttävien sekä vammaisuuden vuoksi tulkitsemis- ja käännösapua tarvitsevien oikeudet turvataan lailla.” (Perustuslaki 17§.)

Saamelaiskielet, viittomakielet ja romanikieli ovat siis erilaisessa asemassa kuin muut kotoperäiset vähemmistökielet, koska ne mainitaan perustuslaissa erikseen. Huomattavaa on myös, että saamelaisten ja viittomakielisten oikeuksista säädetään erillisissä laeissa. Näillä seikoilla on suuri merkitys kielten käyttömahdollisuuksien turvaamisen kannalta.

SAAMEN JA KARJALAN ASEMASTA

Kotoperäisistä vähemmistökielistämme tunnetuin lienee pohjoissaame, jota arkipuheessa joskus kutsutaankin vain ”saamen kieleksi”. Sillä on Pohjoismaissa yhteensä noin 25 000 puhujaa, ja eri maissa tuotettava pohjoissaamenkielinen kirjallisuus, media, musiikki, oppimateriaalit ja muut kielituotteet ovat kaikkien pohjoissaamenkielisten saavutettavissa.

Inarinsaame ja koltansaame ovat hyvin erilaisessa tilanteessa pohjoissaameen verrattuna. Inarinsaamea puhutaan vain Suomessa. Koltansaamea puhutaan Suomen li-

säksi Venäjällä, mutta kielen tilanne siellä on kriittinen.

Suomessa saamen kielilaki velvoittaa viranomaisia ja turvaa saamenkieliset viranomaispalvelut saamelaisten kotiseutualueella Pohjois-Suomessa. Muita saamenkielisiä palveluita tukevia kohtia löytyy muun muassa varhaiskasvatuslaista ja perusopetuslaista. Saamea on mahdollista opiskella äidinkielenä, ja myös saamenkielistä koulutusta on saatavilla etenkin saamelaisten kotiseutualueella. Siellä opetuksen kustannukset katetaan valtionavustuksella, ja alueen ulkopuolellakin avustusta on mahdollista saada täydentävää opetusta varten.

Valtion budjetista rahoituksensa saava Saamelaiskäräjät on merkittävä toimija saamen kielityössä. Se tarjoaa neuvontaa ja tuottaa oppimateriaaleja, ja sen alaisuudessa toimivat Saamen kielineuvosto ja Saamen kielen toimisto. Ne valvovat kielellisiä oikeuksia ja edistävät saamelaiskieliä.

Karjalan kieli on monille vähemmän tuttu. Se on suomen läheisin sukukieli, jota puhutaan Venäjällä ja Suomessa. Kieli on uhanalainen molemmissa maissa, ja enää harvat lapset oppivat karjalaa kotonaan. Karjalan kielen ja karjalaisten yhteiskunnallinen näkyvyys on ollut molemmissa maissa vähäistä, ja kielitieteen professori **Anneli Sarhimaa** (2017) onkin luonnehtinut karjalankielisiä karjalaisia vaietuksi ja vaienneeksi ryhmäksi.

Kotoperäisten vähemmistökielten puhujamääriä Suomessa

Kieli	Arvio puhuja- tai käyttäjämäärästä
pohjoissaame	2 000
inarinsaame	300–400
koltansaame	300
suomalainen viittomakieli	5 000
suomenruotsalainen viittomakieli	100
romanikieli	6 000
karjala	11 000
tataari	alle 1 000
jiddiś	100–200

2000-luvun mittaan karjalan tutkimus monipuolistui ja yhteistyö rajan yli vilkastui.

Karjalanpuhujien kielellinen sulauttaminen valtaväestöön eli assimilaatio oli 1900-luvulla nopeaa. Toinen kieli, kulttuuri ja ortodoksinen usko eivät sopineet Suomessa vallinneeseen yhtenäiskulttuurin ihanteeseen. Sota rikkoi karjalan puhujayhteisöjä, ja koska lähisukukielen omaksuminen oli helppoa, kielenvaihto suomeen kiihtyi. Prosessia vauhdittivat myös muuttoliike kaupunkiin sekä yleistyvät avioliitot karjalan ja suomen puhujien välillä.

Hiljaisuus alkoi rikkoutua vuosituhanteen vaihteen lähestyessä, ja 2000-luvulla koitti uusi yhteiskunnallinen aktivoituminen niin kulttuurin, kielihankkeiden kuin tutkimuksen osalta. Karjalan kieli oli ollut Suomessa pitkään lähes tutkimaton alue. 2000-luvun mittaan karjalan tutkimus monipuolistui ja yhteistyö rajan yli vilkastui. Muun muassa Itä-Suomen yliopiston *Kiännä! Kääntäminen, elvytys ja uhanalainen karjalan kieli* -hankkeessa (2015–2018) oli mukana monia

osallistujia Venäjän puolelta. Venäjältä on myös muuttanut Suomeen karjalan kielen tutkijoita.

MITÄ KARJALA KAIPAA NYT?

Suomen ja Venäjän puolen karjalanpuhujien ja resurssien yhdistäminen olisi luonnollisesti tärkeää. Yhteistyötä on vahvistettu vuosikymmenien ajan, mutta tällä hetkellä on epäselvää, millaiset mahdollisuudet yhteistyöhön Suomen ja Venäjän välillä jatkossa on. Siihen asti on keskityttävä työhön Suomen puolella.

Karjala tarvitsee Suomessa nykyistä suurempaa näkyvyyttä, jonka toivotaan johtavan tuen, oikeuksien ja elinvoiman lisääntymiseen. Media ja koulutus ovat tässä tärkeitä työkaluja. Instituutioiden tasolla tärkeä kielen kehittämisen ympäristö ja statuksen kohottaja on ollut Ylen karjalankieliset uutiset, jotka käynnistettiin vuonna 2015. Karjalan käyttö sosiaalisessa mediassa on vahvistunut tällä vuosikymmenellä.

Karjalaisten uudelleenasettaminen ja muuttoliikkeet sodan jälkeen johtivat siihen, että he asuvat maantieteelliseen hajanaisilla alueilla. Tämä on vaikeuttanut karjalankielisten tapahtumien järjestämistä ja yksinkertaisesti puhekumppanien löytämistä. Sosiaalinen media on keino ratkaista näitä ongelmia, ja lisäksi se tarjoaa kenelle tahansa mahdollisuuden julkiseen viestintään karjalaksi. Monet tosin kuluttavat karjalan-

KUVA: ANNE HAAPANEN

Tällä hetkellä on epäselvää, millaiset mahdollisuudet yhteistyöhön Suomen ja Venäjän välillä jatkossa on.

kielistä sisältöä, mutta eivät tuota sitä itse, koska he ovat epävarmoja kielitaidostaan tai vain tottumattomia käyttämään karjalaa julkisesti (Moshnikov 2022).

Karjalan puhujapohjaa tulisi myös vahvistaa koulutuksen avulla. Sitä varten taas tarvit-

taisiin päteviä opettajia, sopivia materiaaleja ja tälle kaikelle rahoitusta. Karjala tarvitsisi oman kielilain, jonka seurauksena sen kehittämiselle saataisiin vakituinen rahoitus ja mahdollisuus kehittämistyön valtakunnalliseen koordinointiin. Tutkijat ja aktivistit ovat il-

Jos yksikielinen normi on vahva, ”sekakielisyyteen” suhtaudutaan kielteisesti, mikä voi vähentää halua käyttää julkisesti muuta kuin enemmistökieltä.

maisseet selkeästi, että karjalan aseman vahvistaminen lainsäädännössä olisi välttämätöntä, jotta sen kehittämiseksi olisi vastaavat puitteet kuin esimerkiksi saamelaiskielille.

Tänä vuonna Suomessa julkaistaan uusi kielipoliittinen ohjelma, joka käsittelee erityisesti saamelaiskieliä, karjalaa, romanikieltä ja viittomakieliä. Ohjelman tavoitteena on ”vastata eri kieliryhmien osalta tunnistettuihin haasteisiin kuten kielen elinvoimaisuuteen, kielellisten oikeuksien toteutumiseen ja kielten käyttömahdollisuuksiin”. (Oikeusministeriön päätös 25.2.2021). Siihen on kohdistettu suuria odotuksia, mutta ainakin toive karjalan lainsäädännöllisen aseman vahvistamisesta jää ilmeisesti toteutumatta.

Vuonna 2021 kahdeksan kansanedustajaa esitti tiede- ja kulttuuriministerille kirjallisen kysymyksen siitä, mihin toimiin hallitus ryhtyy turvatakseen karjalankielisten kielelliset ja kulttuuriset oikeudet lainsäädännössä. Ministerin vastaus ei tuolloin paljoo lupailut vaan toisti perustuslain muotoilua: ”Karjalankielisillä on muiden kieliryhmien tavoin oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Näin ollen kaikki

kielet ovat tärkeitä – riippumatta niiden oikeudellisesta asemasta. Kielellisistä oikeuksista säädetään myös eri hallinnonaloja, kuten opetusta koskevassa lainsäädännössä. Nykyinen lainsäädäntö mahdollistaa myös karjalan kielen ja kulttuurin ylläpitämisen ja kehittämisen.” (Vastaus kirjalliseen kysymykseen KK 309/2021.)

Kaikki kielet ovat tärkeitä, mutta toiset ovat tasa-arvoisempia kuin toiset, voisi ministerin vastausta halutessaan tulkita.

MONIKIELISYYS KIELTEN SÄILYMISEN MAHDOLLISTAJANA

Vähemmistökielten tutkimuksessa monikielisyydellä on joskus ollut ikävä kaiku, koska sen on pelätty johtavan kielenvaihtoon. Monissa tapauksissa onkin käynyt juuri näin: alun perin puhutun kielen rinnalle on omaksuttu toinen, syystä tai toisesta arvostetumpi kieli, esimerkiksi valtakunnan pääkieli, ja ajan mittaan se on syrjäyttänyt aikaisemmin puhutun kielen kaikilta käyttöaloilta. Esimerkiksi Kuolan niemimaalla puhutun akkalansaamen on katsottu sammuneen sen puhujien siirryttyä

käyttämään venäjää. Monikielisten Suomen juutalaisten keskuudessa taas tapahtui kielenvaihto ensin jiddišistä ruotsiin ja sitten ruotsista suomeen (Muir 2009).

Monikielisyys ei kuitenkaan automaattisesti johda kielenvaihtoon. Toisaalta monien nykykielten tapauksessa yksikielisyys ei enää olisi todellinen vaihtoehto, joten siksi tavoitteena on tasapainoinen monikielisyys.

Suomen kotoperäisten vähemmistökielten puhujat ovat monikielisiä ja käyttävät osaamistaan kieliä eri tilanteissa ja eri tarkoituksiin. Monien pienten kielten käyttöalat ovat kuitenkin kutistuneet hyvin vähäisiksi. Usein ollaan niin pitkällä, että kieltä ei puhuta enää edes kodin piirissä.

Kehnoa tilannetta voidaan yrittää korjata aktiivisella työllä, jonka tavoitteena on tasapainon korjaaminen tai kovin huonosta alkutilanteesta lähdettäessä käänteinen kielenvaihto, palaaminen esimerkiksi alueella tai perheissä aikaisemmin puhuttuun kieleen. Tutkija **Annika Pasanen** (2015) on kuvannut inarinsaamen käänteisen kielenvaihdon prosessia, jossa keskeistä oli kielikoulutus ja kaikkien kielenkäyttäjien rohkaisu käyttämään kieltä mahdollisimman monissa toimissaan.

Monikielisten ihmisten kielenkäyttöön liittyy joitakin erityispiirteitä. On esimerkiksi varsin tavallista käyttää useampaa kuin yhtä kieltä samassa keskustelussa. Jos yksikielinen normi on vahva, tällaiseen ”sekakielisyyteen” suhtaudutaan kielteisesti,

mikä voi vähentää halua käyttää julkisesti muuta kuin enemmistökieltä. Yliopistonlehtori **Heini Lehtonen** (2015) tarjosi vastaesimerkin tutkimuksellaan itähelsinkiläisistä nuorista, joille monien kielten käyttö oli itseilmaisussa hyväksyttyä.

Joustavuutta tarvitaan, jotta mahdollisimman moni voisi mahdollisimman laajasti käyttää haluamaansa kieltä ilman puhtauden tai täydellisyyden vaatimuksia. Arjen joustoa voisi olla myös se, että keskustelun osapuolet käyttäisivät eri kieliä, jos kielitaito riittää toisen kielen ymmärtämiseen muttei puhumiseen. Tällaista passiivista kielitaitoa hyödyntämälläkin voidaan monipuolistaa arjessa käytettävien kielten valikoimaa.

MISTÄ UUSIA PUHUJIA, MISTÄ UUSIA KIELENKÄYTTÖTILANTEITA?

Perheiden monikielisyudessa ei ole nyky-Suomessa mitään kummallista – eikä siinäkään, että kotona puhutaan yhtä kieltä ja kodin ulkopuolella toista.

Haasteena on luoda kodin ulkopuolelle mahdollisuuksia käyttää vähemmistökieltä. Siksi jo olemassa olevien puhujien kielitaidon vahvistaminen olisi tärkeää, mutta yhtä lailla tärkeää olisi potentiaalisten kielenkäyttäjien määrän kasvattaminen ja sen myötä uusien kielenkäyttömahdollisuuksien luominen.

Perusopetuksessa ja lukiossa pohjois-, inarin- ja koltansaamea käytetään opetus-

Karjalan kielellä on julkaistu muutamia aapisia. Kuvan aapinen on vuodelta 1992.

kielinä, ja niitä opetetaan äidinkielenä sekä vieraina kielinä joissakin kunnissa. Romani-kielen opetusta ja saamen kielten opetusta saamelaisalueen ulkopuolella järjestetään erillisrahoitettuna perusopetusta täydentävänä opetuksena.

Täydentävää opetusta on myös oman äidinkielen opetus, jonka puitteissa karjalan opetustakin voisi järjestää. Se on tarkoitettu oppilaille, joiden äidinkieli tai jokin perheen kielistä on muu kieli kuin suomi tai ruotsi. Ryhmän perustamiseen vaadittava oppilasmäärä vaihtelee kuntakohtaisesti, mutta karjalan tapauksessa ongelmana on usein juuri vaaditun minimimäärän saavut-

taminen. Tämä opetus on suunnattu niille lapsille, jotka jo osaavat kyseistä kieltä ainakin jonkin verran. Muille opiskelumahdollisuuksia ei juuri ole.

Vieraiden kielten valikoima Suomen kouluissa on melko suppea. Englannin ja ruotsin lisäksi tarjotaan tavallisimmin saksaa, ranskaa tai espanjaa. Kenties menneinä vuosikymmeninä nämä Euroopan suuret kielet olivatkin ne, joita suomalainen aikuisiällään tarvitsi, jos jotakin. Nykyään on helpompi kuvitella, mikä kaikki meiltä jää pimentoon, koska meillä ei yleensä ole arabian, kiinan tai venäjän taitoa – tai vaikka karjalan tai inarinsaamen taitoa. Miksi näitä kieliä ei nähdä sa-

Kuka olisi vielä parikymmentä vuotta sitten osannut odottaa vaikkapa saamenkielistä Euroviisu-selostusta?

malla tavalla mahdollisina ja kaikille avoimina valintoina kuin ranskaa tai espanjaa?

Tutkijat (katso esimerkiksi Kalliokoski ym. 2021) ovat huomauttaneet kielten hierarkiaan liittyvästä näkymättömyysongelmasta. Tällä he tarkoittavat sitä, millainen kielitaidon potentiaali sivuutetaan, kun muita kuin totuttuja koulukieliä tai muuta kuin virallisilla oppitunneilla omaksuttua kielitaitoa ei tunnisteta osaksi kielivarantoa. Useimpien maahanmuuttajakielten ja vähemmistökielten osaaminen liitetään vain tiettyihin etnisiin ryhmiin tai kansallisuuksiin, ja koska niiden ei ajatella kuuluvan kenelle tahansa kiinnostuneelle, ne jäävät näkymättömiin ja ilman arvostusta. Niiden opiskeluun myöskään tarjota mahdollisuuksia ryhmän ulkopuolisille.

KOTOPERÄISTEN VÄHEMMISTÖKIELTEN OPISKELUMAHDOLLISUUDET AIKUISILLE

Monet aikuisetkin haluaisivat opiskella Suomen kotoperäisiä kieliä. Saamelaiskielten tapauksessa velvoittava lainsäädäntö on aikaansaanut sen, että jotkut eri alojen ei-saa-

melaiset ammattilaiset hankkivat saamen kielen taidon voidakseen käyttää sitä työssään. Esimerkiksi Saamelaisalueen koulutuskeskuksen pitkällä kielikursseilla voi hankkia työssä käytettäväksi riittävän kielitaidon.

Helsingin yliopiston saamen ja karjalan kursseilla on ollut opiskelijoita, joiden opintoja motivoi oma sukutausta. Suuri osa opiskelijoista on kuitenkin yksinkertaisesti kiinnostunut maamme kielistä.

Yliopisto-opettaja **Ilona Kivinen** vahvistaa, että pohjoissaamen alkeiskurssien suosio on viime vuosina ollut suurta. Hänestä tv-näkyvyys on vaikuttanut mielenkiinnon kasvuun, koska saamelaisiin liittyviä asioita on käsitelty mediassa ajoittain runsaasti ja monet katsovat esimerkiksi saamenkielisiä uutisia. Kivinen kertoo myös ihmisten entistä useammin tunnistavan kielen, kun hän puhuu pohjoissaamea arjessaan.

Muiden kotoperäisten kielten näkökulmasta saamen kielten aseman muutosta voidaan pitää rohkaisevana esimerkkinä. Kuka olisi vielä parikymmentä vuotta sitten osannut odottaa vaikkapa saamenkielistä Euroviisu-selostusta?

Karjalan kielen opetus on vahvistunut merkittävästi Itä-Suomen yliopistossa, jolla on kansallinen erityistehtävä karjalan tutkimuksessa ja opetuksessa.

Helsingin yliopistossa silloin tällöin pidetyt karjalan kurssit ovat kiinnostaneet opiskelijoita, ja monen huomion kohteena on ollut juuri karjalan yhteiskunnallinen asema. Taustalla lienee voimistunut vähemmistöjen oikeuksia koskeva keskustelu ja karjalan liittäminen siihen. Lisäksi karjalan kielen opetus on vahvistunut merkittävästi Itä-Suomen yliopistossa, jolla on kansallinen erityistehtävä karjalan tutkimuksessa ja opetuksessa.

Yliopisto-opetus ei ole kaikkien saavutettavissa, joten myös vapaalla sivistystyöllä on tärkeä rooli. Jos joku tahtois oppia kieltä ja tehdä omalta osaltaan mahdolliseksi, että vaikkapa hänen yrityksessään tai työpaikallaan voisi asioida esimerkiksi karjalaksi, hän turvautuisi todennäköisesti itseopiskeluun tai osallistuisi vapaan sivistystyön kursseille.

Tähän asti Suomen kotoperäisten vähemmistökielten tarjonta vieraina kielinä on ollut valitettavan vähäistä ja epäsäännöllistä, vaikka opiskelumahdollisuuksien tärkeyttä on painotettu jo pitkään (Valtioneuvoston toimenpideohjelma 2012). Ihmiseltä vaaditaan näin huomattavaa motivaatiota ja vaivannä-

köä, jotta hän voisi hankkia yksinkertaiseenkaan vuorovaikutukseen riittävää kielitaitoa. Tilanne ei siis ole edistänyt sitä, että kielten osaamisen epäsymmetrisyys korjautuisi tai suomalaisten kielivaranto monipuolistuisi.

Tarjonta on toki riippuvainen kysynnästä, ja kysyntä taas riippuu paljolti näkyvyydestä ja mielikuvista. Olisi päästävä hyvän kierteseen, jollaisesta saamen suosion voimistuminen mahdollisesti kertoo.

Joensuusta kuuluu nyt hyviä uutisia: Itä-Suomen yliopiston avoimesta yliopistosta kerrotaan, että karjalan opintojaksoille on tänä vuonna osallistunut jo liki 70 opiskelijaa, ja opiskelijoiden toiveesta opetustarjontaan on tulossa myös karjalan aineopinnot. Etäopiskelumahdollisuus lisää osaltaan opintojen suosiota.

Itä-Suomen yliopiston karjalan kielen professori **Helka Riionheimo** kertoo, että monet opiskelijat ovat opettelemassa sukunsa kieltä. Heille kielen opetteleminen on osa identiteetin rakentamista ja mahdollisuus luoda uusia verkostoja, joten kyse on paljon enemmän kuin pelkästä kielen opiskelusta.

TUTKIMUKSEN TARVE

Monet monikielisyteen ja kielten säilymiseen liittyvät kysymykset koskevat yhtä lailla kotoperäisiä vähemmistöasemassa olevia kieliämme ja maahanmuuttajakieliä. Kotoperäisen kielivarannon ja maahanmuuttajakielivarannon turvaamiseksi tarvittaisiin tutkimusta ja siihen perustuvaa suunnittelua.

Oman äidinkielen opetuksesta kaivattaisiin kipeästi lisää tutkimusta kehittämisen pohjaksi. Lisäksi olisi tärkeää selvittää tarkemmin koulujen ja koululaisten kielivalintojen taustoja ja niihin kietoutuvia kieliasenteita. Kielten elvytyksen painopiste on usein opetuksessa, ja sitä on luonnollisesti tärkeää tutkia.

Olisi kuitenkin hyvä olla valmiina tuottamaan tietoa myös seuraavasta askeleesta eli opitun kielen käytöstä läpi elämän. Koska kielet eivät kuulu vain kielten tunneille, olisi välttämätöntä saada lisää tietoa kielten käytöstä monikielisyssä työyhteisöissä ja panostaa tulosten sovellettavuuteen kielten säilymistä edistävällä tavalla. Keskeistä olisi myös tutkimuksesta viestiminen yliopistojen ulkopuolelle, jotta se tavoittaisi mahdollisimman monia kielipolitiikan tekijöitä.

—
Outi Tánzos on monikielisyteen ja kielideologioihin erikoistunut suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen tohtori, joka työskentelee suomen kielen opetuksen parissa.

LÄHTEET

- Daher, Okan, Hannikainen, Lauri ja Heikinheimo-Pérez, Karoliina (toim.) 2016: National Minorities in Finland – Richness of Cultures and Languages. Helsinki: Minority Rights Group Finland. Saatavilla: https://www.rauhanpuolustajat.org/wp-content/uploads/2016/10/National_minorities_in_Finland.pdf
- Kalliokoski, Jyrki, Lehtimaja, Inkeri, Nissilä, Leena ja Vaarala, Heidi 2021: Näkökulmia nuorten monikielisyteen ja Suomen kielivarantoon. – Kieli, koulutus ja yhteiskunta, 12(4). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-syyskuu-2021/nakokulmia-nuorten-monikielisyteen-ja-suomen-kielivarantoon>
- Lehtonen, Heini 2015: Tyyliellen. Nuorten kielelliset resurssit ja kielen sosiaalinen indeksisyys monietnisisessä Helsingissä. Väitöskirja. Helsingin yliopisto.
- Moshnikov, Iliia 2022: Karjalan käyttö Internetas: kyzelytutkimuksen tuloksii. Esitelmä KATVE-hankkeen seminaarissa 18.3.2022.
- Muir, Simo 2009. Jiddiistä ruotsin kautta suomeen: Helsingin juutalaisten kielenvaihtoista ja etnolektistä. – Virittäjä 113:4 Oikeusministeriön päätös 25.2.2021. https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/0189aa83-cdc8-41a2-9c80-f9be266c79f9/e5484ef5-f150-49e4-bdc1-3486c518c657/PAATOS_20210301155537.pdf
- Pasanen, Annika 2015: Kuávsui já peeivičuová. Sarastus ja päivänvalo. Inarinsaamen revitalisaatio. Uralica Helsingensia 9. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura / Helsingin yliopisto.
- Suomen kielen lautakunta 26.10.2018 = Suomen kielen lautakunnan kannanotto 26.10.2018. Suomi tarvitsee pikaisesti kansallisen kielipoliittisen ohjelman. https://www.kotus.fi/ohjeet/suomen_kielen_lautakunnan_suosituksia/kannanotot/suomi_tarvitsee_pikaisesti_kansallisen_kielipoliittisen_ohjelman
- Toimenpideohjelma 2012 = Toimenpideohjelma saamen kielen elvyttämiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:7. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/75374>
- Vastaus kirjalliseen kysymykseen KK 309/2021 = tiede- ja kulttuuriministeri Antti Kurvisen vastaus kirjalliseen kysymykseen karjalankielisten karjalaisten kielellisten oikeuksien vahvistamisesta 1.6.2021. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kysymys/Documents/KKV_309+2021.pdf?lang=fi